

MEMLEMSBLAD FÖR FRÖVI FÅGELKLUBB

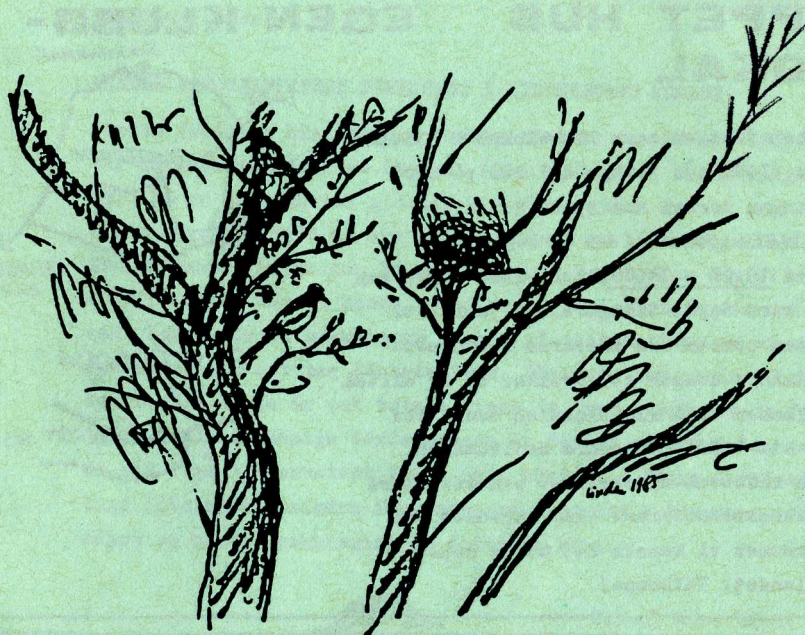
PANDION

ÅRG. 2 Nr 2 1986

Redaktion:

Jan-Erik Malmstigen, Skomakarg 6 710 40 FRÖVI Tel: 0581/30252

Mats Andersson, Hagabergsliden 4 711 00 LINDESBERG Tel: 0581/16274

Styrelseordförande:

Sven-Olof Eriksson, Spanmålgatan 24 710 40 FRÖVI 0581/30902

I PANDION publiceras resultatet av den ornitologiska aktiviteten inom Lindesbergs kommun - inventeringar, fågelobservationer, fågelnskydd föreningsnyheter m.m.

MEDLEMSKAP i FFK erhålles genom att betala 20:- på postgiro 484 16 67 - 1
För ungdomar 4 - 16 år är avgiften 10:-, familjekort kostar 35:-

UTKOMMER 3 gånger per år, i mars, augusti och december

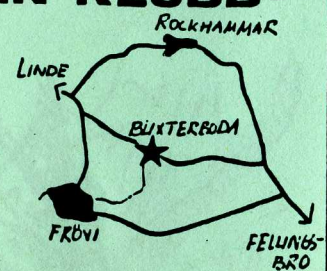
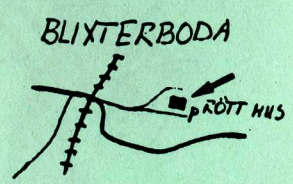
Undrar du om möten eller exkursioner?
Ring Sven-Olof Eriksson, tel: 0581/30902
Fågelrapporter sändes till Jan-Erik Malmstigen eller Mats Andersson. Adress: se redaktion.

Vad finns att köpa genom FFK?
Köp på möten eller ring Johnny Tegin tel:0581/720 21

SVERIGES ORNITOLOGISKA FÖRENING
Postadress: Box 26 011 100 41 STOCKHOLM Tfn: 08/210508
Postgirokonto 19 94 99 - 5 Medlemsavgift 90:- per år (för ungdomar 21 år och yngre dock 50:-)

ÖPPET HUS EGEN KLUBB-LOKAL

Vi har fått en egen klubblokal i Blixterboda (IOGT's). Vi hyr två rum på övre våningen där vi har öppet hus alla **MÅNDAGAR** Fr.o.m. den 25 augusti Öppet 19.00 - 21.00, men vissa dagar kan det vara öppet tidigare. En jourlista på den person som ansvarar för öppet-hållandet kommer att anslås. Du är alltså välkommen till klubblokalen denna tid för att träffa de andra medlemmarna, läsa klubbens tidskrifter och diskutera de senaste obsarna. Slår försöket väl ut kommer vi kanske att utöka öppet-hållandet. Välkomna!

Du som önskar skjuts till lokalen från Frövi i samband med månads-träffar eller när vi håller "öppet hus" - kontakta Sven-Olof tel.30902

Omslagsbild: Skator vid bo, Ragnar Lindén

MINDRE FLUGSNAPPAREN, VAR FINNS DEN? (FYND I LINDESBERGS KOMMUN)

MATS ANDERSSON

I Sverige finns fyra arter flugsnappare; Grå flugsnappare, mindre flugsnappare, halsbandsflugsnappare och svartvit flugsnappare. Mindre flugsnapparen är betydligt mindre än de övriga flugsnapparna, mer i storlek som en lövsångare som den även liknar i sitt uppträdande. Den skiljer sig också från de övriga arterna genom att vara mer kräsen i sitt val av häckningsbiotop. Mindre flugsnapparen häckar sällsynt i gammal skog med ett speciellt utseende och för där ett mycket tillbakadraget liv, den undgår därmed lätt upptäckt.

Mindre flugsnapparen tycks under de senaste hundra åren ha utvidgat sitt häckningsområde från öster mot väster, samt norrut. Arten är numera utbredd från södra Ural i öster till Sverige, Tyskland, Tjeckoslovakien, Österrike, och Jugoslavien i väster. Från att första gången ha påträffats i Sverige 1855, gjordes fram till och med 1949 28 fynd. Därefter ökar fynden snabbt i antal och mindre flugsnapparen är nu årlig häckfågel i landet - på Öland sedan 1954 och på fastlandet sedan 1959 - de flesta häckningarna (ca 100 hittills) är dock från sydöstra delen av landet.

MINDRE FLUGSNAPPARENS FÖREKOMST I LINDESBERGS KOMMUN

Första fyndet i Lindesbergs kommun gjordes den 28 maj 1965 och platsen var Håkansboda söder om Stråssa (Ola Almqvist). Sedan dröjde det till 1970 då en observation gjordes vid Mårdshyttan den 18 juni. Nästa år arten sågs var 1978 då tre observationer av lika många fåglar finns från Hagaberg, Frövi den 18 maj, Stensta, Rockhammar den 21 maj och norr om Björkasjön där en hane sjöng den 2 juni. Den första och hittills enda konstaterade häckningen var på västra sidan av Dammsjön nära Nyberget, där ett par häckade 1982. Därefter har mindre flugsnappare iakttagits varje år och totalt finns 14 fynd rapporterade fram till 1986. Den tidsmässiga fördelningen är 18 maj till 6 juli, noterbart är att ingen observation finns från hösten. I figur 1 redovisas samtliga lokaler där mindre flugsnappare uppträtt i kommunen, därjämte något om biotopbeskrivning om detta är känt.

Gammal hane känns igen på mörkt gulröd haklapp. I alla dräkter är de vita fläckarna på stjärtens sidor och den ljusa ögonringen bra kännetecken.

VAL AV BIOTOP

En undersökning gjordes i Uppland 1981-83 för att få bättre kunskaper om biotopkrav och även kunna ge förslag till hänsyn inom markanvändningen (Tjernberg 1984). Vid 50 lokaler där mindre flugsnappare uppträtt med häckning, eller observerats under häckningstid, gjordes analyser om trädskiktet, fältskiktet, markfuktigheten och arealstorleken för att utröna om något samband förelåg mellan de faktorerna och lämpliga lokaler för mindre flugsnappare.

Det visade sig att inga revir fanns i skog yngre än 50 år. Att arten inte enbart är en lövskogsfågel (uppgavs ofta tidigare i litteraturen) visade sig i att bland de 50 reviren var 9/10 i barrblandad lövskog och 1/10 i ädellövskog. Det är tydligen andra faktorer som är avgörande för mindre flugsnapparens trivsel än vissa trädslags förekomst eller ej. Det faktum att samtliga revir var belägna i ogallrad skog äldre än 50 år, tyder på att den struktur denna naturtyp då har verkar lockande på mindre flugsnappare. En sådan miljö utmärks bl a av ett stort antal döda träd, rotvälvor, olika åldersklasser på träden och ett högt stamantal, som i sin tur medför att skogen upplevs som dunkel.

Buskskiktet och fältskiktet är ju i sådana miljöer inte så väl utvecklat, de faktorerna tycktes i undersökningen inte heller ha någon betydelse. Markfuktigheten däremot har troligen ett samband med lämpliga biotoper och det kunde konstateras att många av lokalerna för mindre flugsnappare var på f d betes och slättermarker som fått utvecklas fritt under en lång tid till naturskog.

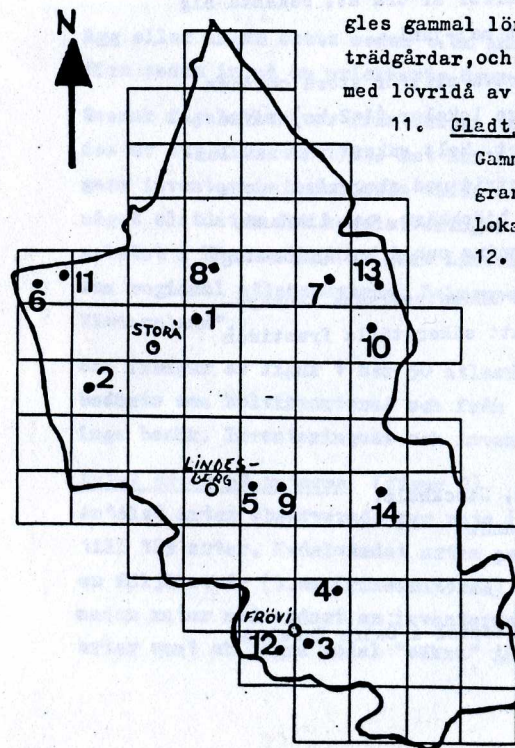
Utseendet och strukturen på de lokaler i Lindesbergs kommun där mindre flugsnappare uppträtt, stämmer väl överens med de beskrivningar och de resultat från lokalerna i Uppland. I Lindesbergs kommun har de flesta mindre flugsnappare påträffats i blandskogar med större eller mindre lövinslag, främst björk och asp, dessutom stort inslag av gran. Marken har ofta varit fuktig. Skogen har varit gammal, ogallrad och därigenom mogen för avverkning. På några lokaler har konstaterats att bete har förekommit tidigare. En ålder på 90-100 år eller mer uppskattas på följande lokaler: Storön, Norrmogen, Lilla Borrsjön och Grimsö (2st) (Hans Ljungkvist i brev). Även övriga lokaler med beteckningen gammal räknas dit. (Figur 1).

Det övriga fågellivet, kan även åskådlig-göra utseendet på lokalen, var mycket rikt. Flera arter med speciella krav på sin miljö fanns representerade. Bland fågelarter som uppträtt sida vid sida med mindre flugsnappare kan nämnas bivrak, duvhök (häckade på tre lokaler), mindre hackspett, tretåig hackspett, gärdsmyg, grönsångare (fanns på många lokaler).

Figur 1.

FYND AV MINDRE FLUGSNAPPARE I LINDESBERGS KOMMUN 1965-1986.

1. Håkansboda, Stråssa. 1 ex 28.5 1965. Första fyndet i kommunen. Gammal lövskog med granar, gammal ängsmark. (Ola Almkvist).
2. Mårdshyttan. 1 ex 18.6 1970.
3. Hagaberg, Frövi. 1 ex 18.5 1978. Troligen sträckande. (Erik Jansson).
4. Stensta, Rockhammar. 1 ex 21.5 1978. (Ulf Widén).
5. norr om Björkasjön. 1 sj hane 2.6 1978. Sumpgranskog m björk (S.Thorsell)
6. Damnsjön, Nyberget. Häckning konstaterad 11.7 1982, hona matar ungar. Gammal, ogallrad blandskog med gran och björk, fuktig (Mats Andersson).
7. Storön, Norrmogen. 1 sj hane 1-14.6 1983. Gammal gles barrblandskog, 25% m björk, torrt. Även i friskare blandskog med lika delar gammal björk och gran/tall. Fältskikt rikt, frisk mark, sämre sikt (Hans Ljungkvist)
8. norr om Ösaren. 1 sj hane 3.6 1985. Gammal mogen blandskog, mest gran björk och asp. God sikt och frisk till fuktig mark. (Mats Andersson).
9. Lilla Borrsjön. 1 sj hane 27.5 1985. Gammal blandskog, mest gran o björk, ogallrad, tämligen tät, mörk, svaga träd, torrt, (Gunnar Ericsson).
10. Grimsö. 1 ex 1.6 och 1 ex 3.6 1985. Vid Loftstugan resp Grimsö troligen samma fågel. Dels: parkliknande gammal hagmark, frodig ängsmark med gles gammal lönn, inslag av gran och lövuppslag nära trädgårdar, och: betesmark med lövuppslag, gränsar till å med lövridå av poppel, asp, al. (M. Frisk, P Edenhann).
11. Gladtjärnen, Nyberget. 1 sj hane 6.7 1985. Gammal mogen barrskog med inslag av björk, gran dominerar och marken frisk till torr. Lokalen omges av hyggen (Mats Andersson).
12. Liaskogen, Värin en. 1 sj hane 18.5 1986 även 20.5 och en vecka senare. Gammal hög smalstammig, sumpig lövskog. Björk och al dominerar, i omgivningen finns blandskog med främst gran och insprängda aspar som troligen har betats (Jan-Erik Malmstigen).
13. Gränsberget, Forshammar. 1 ex 25.5 1986 (Mikael Frisk),
14. Andmossen, Fellingsbro norra. 1 ex 3.6 1986 (Ingemar Andell).

SAMMANFATTNING

Mindre flugsnapparen för ett mycket tillbakadraget liv på de lokaler den uppträder. I synnerhet en häckning är svår att konstatera och undgår lätt upptäckt. Hanen sjunger endast en kort tid, tills häckningen påbörjats, därefter är fåglarna för det mesta tysta och ses dessutom sällan. De hanar som hörs sjunga i slutet av juni är förmodligen inte parade.

Skogar där mindre flugsnapparen kan uppehålla sig besöks tyvärr sällan av ornitologer, därför passerar arten obemärkt de flesta år. I Lindesbergs kommun finns stora möjligheter att träffa på mindre flugsnappare i hela kommunen, från norr till söder, med stor sannolikhet är arten en ytterst fåtalig men etablerad häckfågel i vår kommun och i övrigt är den säkert regelbunden.

De observationer av mindre flugsnappare som gjorts i kommunen har ofta skett i samband olika inventeringar i skogsmark. Vare sig det har gällt inventering för den svenska fågelatlasen eller i samband med forskningsprojekt på Grimsöområdet, har mötet med mindre flugsnapparen skett oväntat. Det har alltid varit en sjungande hane som tilldragit sig uppmärksamheten, vilket kan tolkas att mindre flugsnapparen är en fågel som iakttas främst genom sina läten, som därför är bra att bekanta sig med om man strövar i skogarna månadsckiftet maj-juni.

Eftersom mindre flugsnapparen inte tycks kräva alltför stora områden för sin häckning utan kan uppträda på mindre lokaler (1-2 ha) borde nödvändiga hänsyn kunna tas inom skogsbruket. Helt säkert raderas lämpliga områden bort varje år, och kanske i strid med skogsvårdslagens §21, om bäckraviner, strandskogar, alkärr, björkkärr, och liknande naturtyper exempelvis förstörs genom avverkning och dikningsföretag.

Häcklokaler för mindre flugsnappare ingår i länsstyrelsens faunaregister och rapporter härom är viktiga för att säkerställa framtiden för denna intressanta och trevliga fågelart.

REFERENSER:

- Ahlén, I 1977. Faunavård. Allmänna förlaget, Stockholm.
 Douhan, B 1982. Mindre flugsnapparen i Uppland.
 Fåglar i Uppland 9: 15-27.
 SOF 1978. Sveriges Fåglar. Stockholm.
 Tjernberg, M 1984. Mindre flugsnapparens biotopval i Östra Svealand.
 Vår Fågelvärld 43(1984) 274-282.

SVENSK FÅGELATLAS I LINDESBERGS KOMMUN 1974-1985

Jan-Erik Malmstigen

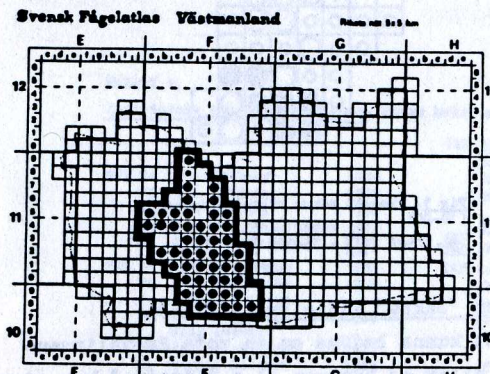

Fig 1. Rutindelning för Svensk fågelatlas inom Lindesbergs kommun.

● - helinventerad ○ - halvinventerad

1974 startade projektet Svensk fågelatlas i Sverige. Syftet med undersökningen är att försöka kartlägga de svenska fåglarnas utbredning under häckningstid. I Svensk fågelatlas är hela landet indelat i rutor på 5x5 km (=ekonomiska kartbladen). Sammanlagt 59 sådana rutor finns helt eller delvis inom vår kommun. Rutindelningen framgår av figur 1.

Varje ruta inventeras för sig varvid man använder sig av en 20-gradig indicieskala (registreringar) med en stigande grad av bevisstyrka för häckning. Indicien 20 avser bo där

ägg eller ungar setts medan t.ex indicie 10 avser bobygge. Arternas förekomst förs sedan in på en prickkarta över landet (=atlas).

Svensk fågelatlas var från början tänkt att pågå i sammanlagt 10 år men följdes av ett elfte år 1984. Det har dock varit möjligt att komplettera tidigare inventerade rutor hela tiden och ännu i skrivande stund har det inte satts något slutdatum för kompletteringar. De fyra första åren administrerades atlasarbetet i Västmanland av Lars Lindell. Fr.o.m 1978 har övertecknad fungerat som regional atlasansvarig. Delrapporter har publicerats i skriften "Fåglar i Västmanland".

Som framgår av figur 1 har 50 atlasrutor i kommunen helinventerats. En har bedömts som halvinventerad och från åtta rutor finns endast ett fåtal eller inga besök. Inventeringsår och inventerare finns angivna i tabell 1.

Antal arter på rutorna (figur 2)

Antalet arter observerade per ruta (indicium 2-20 varierar mellan 57 och upp till 129 arter. Medelvärde arter per ruta är 88. Rutor som inventerats under en följd av år (t.ex Grimsörutorna) uppvisar naturligt nog de flesta arterna medan rutor med endast en inventeringsår har färre antal registrerade arter samt en lägre andel "säkra" indicier.

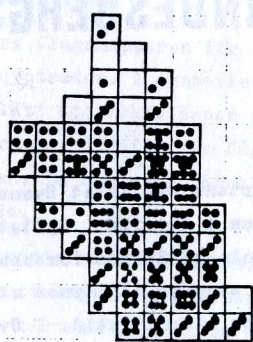

Fig. 2. Antal arter per ruta (ind. 2-20)
Fätare med punkter-flera arter per ruta.

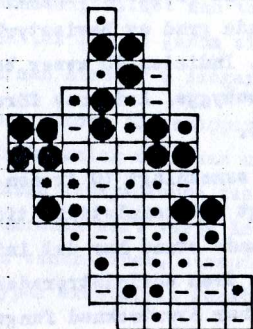
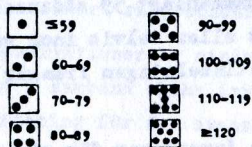
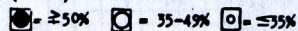

Fig. 3. Procent säkra häckningsindici
(10-20)

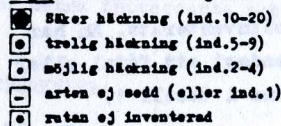
Andelen "säkra" indicier (figur 3)

För att kunna bedöma om en ruta är välinventerad eller ej har man bl.a tittat på hur stor andel "säkra" indicier varje ruta haft. Med säkra indicier menas indicier från 10 och uppåt. Målet är att åtminstone hälften av arterna i en ruta skall ha indicium 10 eller högre. I Lindesbergs kommun uppfyller 18 rutor detta kriterium och ytterligare 13 rutor har mellan 35-50 % "säkra" indicier. Resterande 19 rutor ligger lägre än 35%. Det finns därför stora utrymmen för kompletteringar av tidigare inventerade rutor.

Prickkarta för storlom (figur 4)

I kommande nummer av Pandion kommer jag att presentera artkartor för flera av kommunens arter på basis av atlasmaterial. Här har storlom valts för att åskådliggöra det hela. Man kan tydligt se att andelen rutor med häckande storlom är koncentrerad till de norra delarna av kommunen.

Fig. 4. Teckenförklaring artkarta Storlom

Atlasarbetet fortsätter

Även om atlasarbetet är avslutat på riksplanet kommer det ändå att fortsätta inom Lindesbergs kommun. Målsättningen är att samtliga rutor skall besökas samt att höja andelen "säkra" indicier i samtliga rutor som inte uppnått 50% gränsen.

Här kan alla som rör sig ute i våra marker göra en värdefull insats genom att rapportera sina häckningsfynd av samtliga arter, såväl vanliga som ovanliga.

Den som önskar mera information om atlasen kan rekvirera instruktionsblad och protokoll.

Tabell 1.

Inventerade och inventeringsår. Avser helinventerade rutor.

			117 3b	-	-
			3c	-	-
107 8a	Ove Sjöberg	1976	3d	Mats Andersson	1978
8f	Ove Sjöberg	1977	3e	Gunnar Ericsson	1980
8g	Ove Sjöberg	1978		Grinö	
8h	Jan-Erik Malmstigen	1982	3f	Grinö	1983
8i	Jan Vilhelsson	1975	3g	Grinö	1983
107 9d	Olle Hägström	1978	117 4a	Mats Andersson	1982
9e	Olle Hägström	1976	4b	Mats Andersson	1983
	J-E Malmstigen		4c	Ola Almqvist	1984
9f	Olle Hägström	1977	4d	Mats Andersson	1979
	Hils Löberg		4e	Mats Andersson	1980
9g	J-E Malmstigen	1977		Grinö	
9h	Ragnar Nilsson	1983	4f	Grinö	1982
9i	-	-	4g	Grinö	1982
117 0d	Olle Hägström	1980	117 5a	Mats Andersson	1981
0e	Bertil Forsberg	1976	5b	Mats Andersson	1983
0f	J-E Malmstigen	1978	5c	Mats Andersson	1984
0g	J-E Malmstigen	1977	5d	Mats Andersson	1984
0h	J-E Malmstigen	1981	5e	-	-
117 1a	Peter Ruiper	1982	5f	Grinö	1984
1d	Vlf Vidén	1978	5g	Leif Lejdellin	1983
1e	Bertil Forsberg	1975		Grinö	
1f	J-E Malmstigen	1980	117 6a	-	-
	Grinö		6d	Mats Andersson	1981
1g	Stefan Thorsell	1979	6e	-	-
	Grinö		6f	Per Angelsten	1983
1h	Nåken Lomofalk	1980	117 7d	Jan-Erik Malmstigen	1977
117 2b	Ake Nilsson	1979		Hans Ljungkvist	
2c	Vlf Vidén	1978	7e	-	-
2d	Gunnar Ericsson	1979	7f	Per Angelsten	1983
2e	Gunnar Ericsson	1981	117 8d	-	-
2f	Grinö	1983	8e	-	-
2g	Grinö	1982	117 9d	Bo Ericsson s.fl	1976
2h	Anne Klöv	1979			

Grinörutorna har sammantillt av Per Angelsten och Hans Ljungkvist.

